

FIȘĂ DE DICȚIONAR: FERDINAND GONSETH (1890–1975)

Ionuț ISAC

isac.ionut@cluj.astral.ro

ABSTRACT. A dictionary entry: Ferdinand Gonseth is a brief intellectual biography of the Swiss Professor Ferdinand Gonseth (1890–1975), mathematician and philosopher. His main scientific and philosophical works as well as some of the most significant exegetics focused on them are listed below.

Matematician, filosof și profesor elvețian, născut la Sonvilier (Jura berneză), Elveția, la 22 septembrie 1890, decedat la Lausanne, la 17 decembrie 1975. Studii secundare la St. – Imier, gimnaziul urmat în

orașul La Chaux-de-Fonds – secția științifică. Admis la secția IX a Școlii Politehnice Federale din Zürich (octombrie 1910), obține licența în matematică (1914) și doctoratul în matematică (1916). Devine privat docent la ȘPFZ (1917). Este numit profesor extraordinar de matematici aplicate la Universitatea din Zürich (1918), apoi predă matematica la Universitatea din Berna (1919–1929). În 1929 revine la ȘPFZ pe catedra lăsată vacantă a Prof. Franel, unde activează până la pensionare (1961). Ofițer al Legiunii de Onoare (1961).

De la debutul carierei sale, **FG** manifestă un interes deosebit pentru problema fundamentelor matematicii, filosofia științei și teoria cunoașterii. Printr-o foarte bogată activitate (cărți, manuale universitare, studii și articole, conferințe) a elaborat o concepție *neoraționalistă* originală numită *idoneism* (*idonéisme*) – din lat. *idoneus*, „apt”, „capabil de” –, respectiv o *metodologie deschisă* (*méthodologie ouverte*), care renunță la fundamentalismul principiilor prime, refuzând închiderea atât în *apriorismul dogmatic* cât și în *empirismul* de toate nuanțele, în favoarea *deschiderii la experiență* și *revizuire*. Astfel, filosofia trebuie să rămână mereu deschisă la experiență, prin procesul dialectic continuu al confruntării dintre *teorie* și *experiment*.

FG a polemizat cu *empirismul logic*, *neopozitivismul* și *neoscolasticismul*, detașându-se critic atât de acestea cât și de *fenomenologia* lui Husserl. Are contribuții epistemologice remarcabile la interpretarea *axiomatizării* și *formalizării*, precum și la analiza rolului *subiectului* și *intuiției* în cunoașterea *realității obiective*, prin teoria *orizonturilor de realitate*. Preocupările sale s-au înscris într-un cadru mai larg în ultima parte a vieții sale, când **FG** a întreprins substanțiale analize comparative originale din perspectivă metodologică între științele „exacte” și cele umaniste (cu deosebire lingvistica și etica).

Împreună cu Gaston Bachelard și Paul Bernays, **FG** a înființat în 1945 Revista de filosofie „Dialectica”, cu circulație internațională, al cărei obiectiv predilect era acela al studierii *epistemologiei* și *filosofiei științei moderne și contemporane*. La inițiativa sa, a luat ființă în 1971 Asociația filosofică internațională „Ferdinand Gonseth”, cu sediul la Bienne, Elveția (actualmente la St.-Imier), care are ca scop dezbaterea operei gonsethiene în contextul gândirii și spiritualității contemporane, precum și a altor nuclee teoretice majore ale timpului nostru, din perspectiva ideii „deschiderii la experiență”.

Opera principală:

– *Les fondements des mathématiques. De la géométrie d'Euclide à la relativité générale et à l'intuitionisme de Brouwer* (Fundamentele matematicii. De la geometria lui Euclid la relativitatea generalizată și la intuiționismul lui Brouwer), Blanchard, Paris, 1926, 1974 (reed.);

– *Les mathématiques et la réalité. Essai sur la méthode axiomatique* (Matematicile și realitatea. Încercare asupra metodei axiomatice), Alcan, Paris, 1936, Blanchard, Paris, 1974 (reed.);

– *Qu' est-ce que la logique? (Ce este logica?)*, Hermann, Paris, 1937;

– *Philosophie mathématique* (Filosofia matematicii), Hermann, Paris, 1939;

– *Determinismus und Willensfreiheit* (Determinism și liber arbitru), Paul Haupt, Berna, 1948;

– *Déterminisme et libre arbitre*, Le Griffon, Neuchâtel, 1974;

– *La géométrie et le problème de l' espace* (Geometria și problema spațiului), 6 volume, Le Griffon, Neuchâtel, 1945–1955;

– *Philosophie néo-scholastique et philosophie ouverte. Entretiens du Centre romain de comparaison et de synthèse* (Filosofie neo-scolastică și filosofie deschisă. Întâlnirile Centrului de comparație și sinteză de la Roma), PUF, Paris, 1954, L'Age d'Homme, Lausanne, 1973 (reed.);

– *La métaphysique et l'ouverture à l'expérience* (Metafizica și deschiderea la experiență), PUF, Paris, 1960, L'Age d'Homme, Lausanne, 1973 (reed.);

– *Le problème du temps. Essai sur la méthodologie de la recherche* (Problema timpului. Încercare asupra metodologiei cercetării), Le Griffon, Neuchâtel, 1964;

– *Le référentiel, univers obligé de médiatisation* (Referențialul, univers obligat la mediatizare), L'Age d'Homme, Lausanne, 1975.

Lucrări cu referințe la și despre opera lui FG:

– E. Bertholet, *La philosophie des sciences de F. Gonseth* (Filosofia științei la F. Gonseth), L'Age d'Homme, Lausanne, 1968;

– V. Tonoiu, *Idoneismul, filosofie a deschiderii*, Editura Politică, București, 1972;

– V. Tonoiu, *Dialectică și relativism. Ideea de referențial*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1978;

- E. Emery, *Ferdinand Gonseth, pour une philosophie dialectique ouverte à l'expérience (Ferdinand Gonseth, pentru o filosofie dialectică deschisă la experiență)*, L'Age d'Homme, Lausanne, 1985;
- M. Panza, J.-C. Pont, *Espace et horizon de réalité. La philosophie mathématique de Ferdinand Gonseth (Spațiu și orizont de realitate. Filosofia matematicii la Ferdinand Gonseth)*, Masson, Paris, 1992;
- P.-M. Pouget, *Pour un nouvel esprit philosophique d'après l'oeuvre de Ferdinand Gonseth (Pentru un spirit filosofic nou, după opera lui Ferdinand Gonseth)*, Editions de l'Aire, Vevey, 1994;
- E. Emery, *Pour une philosophie du dialogue. Les combats singuliers de Ferdinand Gonseth (Pentru o filosofie a dialogului. Confruntările singulare ale lui Ferdinand Gonseth)*, L'Age d'Homme, Lausanne, 1995;
- A. Fabrizioani, *Cognoscere il sogetto. L'ipotesi metodologica di Ferdinand Gonseth tra scienza e filosofia (A cunoaște subiectul. Ipoteza metodologică a lui Ferdinand Gonseth în știință și filosofie)*, Logos Edizioni, Saonara, 1996.